

JOURNAL of SOCIAL and HUMANITIES SCIENCES RESEARCH (JSHSR)

Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Dergisi

Received/Makale Geliş 11.10.2021
Published /Yayınlanma 30.11.2021
Article Type/Makale Türü Research Article

Citation/Alıntı: Demir, B. & Güngör, Ö. (2021). Türkiye'de 2004-2021 yılları arasında iş sağlığı ve güvenliği alanında yapılmış doktora tezlerinin incelenmesi. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 8(76), 2915-2920.
<http://dx.doi.org/10.26450/jshsr.2893>

Öğr. Gör. Barış DEMİR

<https://orcid.org/0000-0001-6997-6413>

Kocaeli Üniversitesi Hereke Ömer İsmet Uzunyol MYO, Yönetim ve Organizasyon Bölümü, Kocaeli / TÜRKİYE

Doç. Dr. Ömer GÜNGÖR

<https://orcid.org/0000-0002-3835-2920>

Kocaeli Üniversitesi, Hereke Asım Kocabıyık MYO, Kozmetik Teknolojisi Programı, Kocaeli / TÜRKİYE

TÜRKİYE'DE 2004-2021 YILLARI ARASINDA İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ ALANINDA YAPILMIŞ DOKTORA TEZLERİNİN İNCELENMESİ

INVESTIGATION OF DOCTORAL THESES ON OCCUPATIONAL HEALTH AND SAFETY IN TURKEY BETWEEN 2004-2021

Issue/Sayı: 76

Volume/Cilt: 8

jshsr.org

ISSN: 2459-1149

ÖZET

Bu çalışma iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili olarak hazırlanan doktora tezlerinin, yıl, üniversite, çalışma alanı araştırma yaklaşımları, örneklem büyüklüğü ve veri toplama araçları gibi çeşitli açılardan inceleme amacı ile yapılmıştır. Bu araştırma nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmada incelenen dokümanlar araştırmanın amacına uygun olarak 2004-2021 yılları arasında İş sağlığı ve güvenliği alanında yapılan 37 doktora tezleridir. Araştırmada doküman incelemesiyle toplanan veriler, içerik analizi yöntemiyle incelenmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre en çok tez 2019 yılında hazırlanmış olup, en çok tez hazırlayan üniversiteler İstanbul Üniversitesi ve Gazi Üniversitesi olmuştur. Tezlerin çalışma konularının ağırlıklı olarak sağlık, çalışma ekonomisi ve mühendislik olduğu görülmüştür. Tezlerde yöntem olarak nicel araştırma türlerinin daha fazla olduğu, veri toplama aracı olarak anket ve doküman incelemesi kullanıldığı tespit edilmiştir. Örneklem sayısı ise ilgili yapılan incelemelerde örneklem kullanılmayan tezlerin çoğunlukta olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: İş sağlığı ve güvenliği, doktora tezleri, içerik analizi.

ABSTRACT

This study was carried out with the aim of examining doctoral theses related to occupational health and safety from various aspects such as year, university, field of study, research approaches, sample size and data collection tools. This research was carried out using document analysis, one of the qualitative research methods. The documents examined in this research are 37 doctoral theses made in the field of occupational health and safety between 2004-2021 in accordance with the purpose of the research. The data collected through document analysis in the research were analyzed by content analysis method. According to the results of the research, the most theses were prepared in 2019, and the universities that prepared the most theses were Istanbul University and Gazi University. It has been seen that the study subjects of the theses are mainly health, labor economics and engineering. It has been determined that quantitative research types are more common in theses, and questionnaires and document analysis are used as data collection tools. The number of samples, on the other hand, was seen in the majority of theses that did not use samples

in the related examinations.

Keywords: Occupational health and safety, doctoral theses, content analysis.

1. GİRİŞ

Dünyada her yıl yaklaşık 270 milyon insan ölümcül veya ölümcül olmayan mesleki yaralanmalara maruz kalmaktadır. Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) raporunda, dünya genelinde yılda yaklaşık 2 milyon mesleki ölümün meydana geldiğini tahmin edilmektedir. Bunun hem işyerine hem de bireylere sosyal ve ekonomik maliyeti oldukça fazladır. İş kazalarına sebep olan faktörlerin birçoğu var olan önlemlerin uygulanması ile ortadan kaldırılabilirler. Sanayi ülkelerin çoğunda çeşitli iş sağlığı ve

güvenliği (İSG) yönetim sistemleri uygulanmaktadır. Bu yönetim sistemlerinin düzgün ve kontrollü olarak uygulandığı ülkelerde iş kazalarının büyük oranda azaldığı görülmektedir. Bu sonuç bize iş kazalarının önlenemediğini göstermektedir. Dünyada rapor edilen iş kazalarının büyük bir bölümü gelişmekte olan ülkelerde olmaktadır.

Gelişmekte olan ülkeler listesinde yer alan Türkiye’de maalesef iş kazası oranı çok yüksektir. Türkiye, iş kazası açısından Avrupa’da birinci, dünyada ise üçüncü sıradadır (Ulutaşdemir, Tuna & Ertürk, 2019). Türkiye’de rapor edilen iş kazalarının büyük bir çoğunluğu insan kaynaklıdır. Yani çalışan veya işverenin alabileceği bir önlem iş kazasının gerçekleşmesini önleyebilir.

Yükseköğretim kurumları bilim ve tekniğin ilerlemesini sağlamak, araştırma ve öğretim yapmak, ülke sorunlarına çözüm yolları önermek, toplumun gereksinim duyduğu yüksek nitelikli insan gücü yetiştirmek, yayın yapmak gibi işlevlere sahiptir (Karakütük, 2002). Ülkemizde 2547 sayılı Yüksek Öğretim Kanunu’na göre lisansüstü eğitim; yüksek lisans, doktora, tıpta uzmanlık ve sanatta yeterlik eğitimi kapsamaktadır (Yükseköğretim Kanunu, 1981). Lisansüstü eğitim sürecinde öğrencilerden beklenen bilimi üretme ve yayma faaliyetleridir. İSG sorunlarının anlaşılıp çözümlenmesinde, İSG kültürünün geliştirilmesinde ve geleceğe yönelik doğru eğitim planlamasının yapılmasında İSG araştırmalarının önemi her geçen gün artmaktadır (Ulutaşdemir ve ark. 2019).

İş sağlığı ve güvenliği, insan hayatına direkt etki etmesi ve ciddi araştırmaların yapılabileceği alanlara sahip olmasından dolayı son zamanlarda birçok bilim insanının dikkatini çekmektedir. İSG alanında araştırma yapan bir grup olarak bu konuda bazı makaleleri bundan önce yayınlamıştık (Güngör, Gökkaya & Demir, 2018; Güngör, Gökkaya, Bozkurt & Demir, 2017; Güngör, Cesur, Demir & Gökkaya, 2017; Güngör, Bozkurt, Demir, Gökkaya & Memiş, 2017). Son yıllarda İSG alanında yaşanan gelişmelere paralel olarak yapılan bilimsel araştırmaların sayısında ciddi oranda artış görülmektedir. Bu sebepten dolayı İSG alanında ne tür çalışmalar yapıldığı ve bu çalışmalarda hangi yöntemlerin seçildiği bundan sonra yapılacak olan araştırmalara ışık tutacaktır.

Bu araştırma 2004-2021 yılları arasında iş sağlığı ve güvenliği alanında yapılan doktora tezlerini içerik analizi yöntemi kullanılarak yıl, üniversite, çalışma konusu, araştırma yaklaşımları, örneklem büyüklüğü ve veri toplama araçları gibi çeşitli açılardan inceleme amacı ile yapılmıştır. Bu araştırmanın, iş sağlığı ve güvenliği alandaki eksiklik ve ihtiyaçların görülerek ileriki çalışmalarda neler yapılması gerektiğine ilişkin yön belirlemesi açısından katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Araştırmada aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. İş sağlığı ve güvenliğini alanında yapılmış doktora tezlerinin yapıldığı yıla göre dağılımı nasıldır?
2. İş sağlığı ve güvenliğini alanında yapılmış doktora tezlerinin üniversitelere göre dağılımı nasıldır?
3. İş sağlığı ve güvenliğini alanında yapılmış doktora tezlerinin çalışılan alanlara göre dağılımı nasıldır?
4. İş sağlığı ve güvenliğini alanında yapılmış doktora tezlerinde kullanılan yöntemler nelerdir?
5. İş sağlığı ve güvenliğini alanında yapılmış doktora tezlerin örneklem büyüklükleri nelerdir?
6. İş sağlığı ve güvenliğini alanında yapılmış doktora tezlerinde kullanılan veri toplama araçları nelerdir?

2. YÖNTEM

Bu araştırma nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Bu araştırmada incelenen dokümanlar araştırmanın amacına uygun olarak 2004-2021 yılları arasında İş sağlığı ve güvenliği alanında yapılan doktora tezleridir. Araştırmada doküman incelemesiyle toplanan veriler, içerik analizi yöntemiyle incelenmiştir. Doküman incelemesi araştırılması hedeflenen olgu ve olaylar hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizi iken, içerik analizinde yapılan işlem, birbirine benzeyen veriyi belirli kavramlar ve kategoriler çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği şekilde düzenleyerek yorumlamaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 187, 227)

2.1. Kapsam ve Sınırlılık

Bu çalışma Türkiye Yüksek Öğretim Kurumunun (YÖK) Ulusal Tez Merkezi’nde yapılan tarama sonucu, 2004-2021 yılları arasında Türkiye’de gerçekleştirilen iş sağlığı ve güvenliği üzerine tamamlandığı tespit edilen 37 doktora teziyle sınırlıdır. Araştırma kapsamında erişime açık olmayan çalışmalar araştırmaya dahil edilmemiştir.

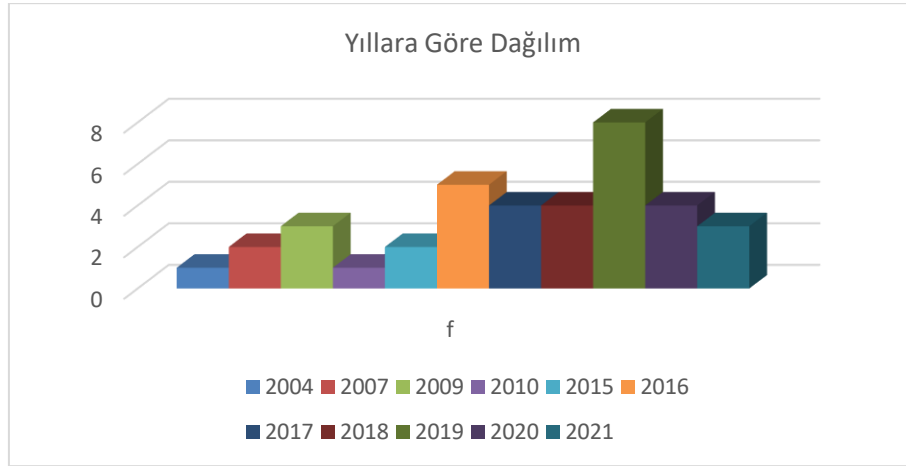
2.2. Verilerin Toplanması

Araştırmaya kapsamında çalışmalar belirlenirken örneklemin amaçsal örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemine göre belirlenmiştir. Araştırma konusunu oluşturan doktora tezleri; Türkiye Yüksek Öğretim Kurumu Ulusal Tez Merkezi'nde yapılan doktora tezlerinin “tez adı” kategorisinde, anahtar kelime alanına “iş sağlığı ve güvenliği” sözcükleri girilerek taranması sonucu elde edilmiştir.

3. BULGULAR

Bu araştırmada öncelikle çalışmaların okuyucu tarafından daha kolay anlaşılması için grafikler halinde sunulmuştur. Grafiklerde istatistiki olarak yalnızca frekanslara yer verilmiştir.

3.1. İş Sağlığı ve Güvenliğini Konu Alan Doktora Tezlerinin Yapıldığı Yıla Göre Dağılımı

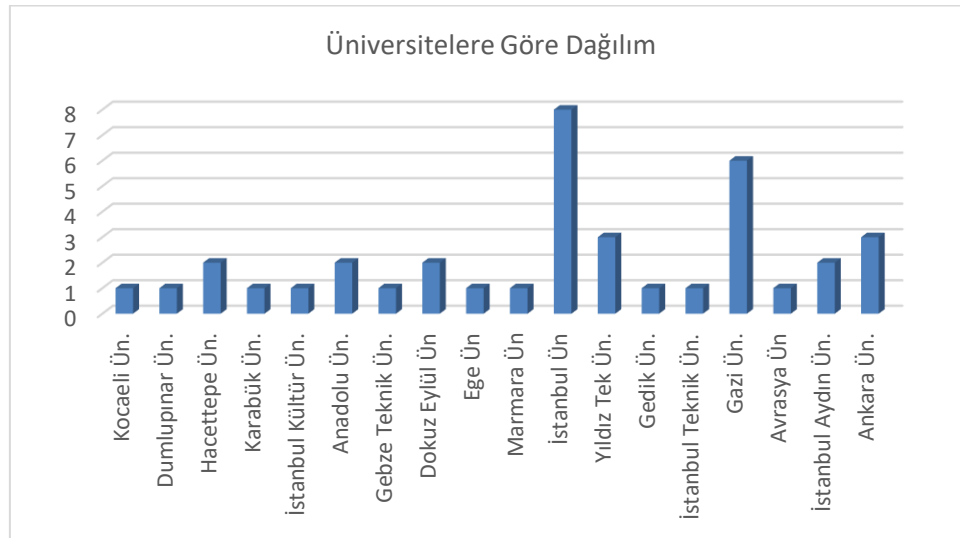

Şekil 1: Tezlerin Yıllara Göre Dağılımı

Tablo 1’de tezlerin yayımlanma yıllarına göre durumu verilmiştir. Tabloda 2010 yılından itibaren yapılan tez sayısında bir artış olduğu, konu ile ilgili en çok tez yazılmış yılın 8 tez ile 2019 yılı ve en az tez yazılmış yılların ise 2004 ve 2010 yılı olduğu görülmüştür.

3.2. İş Sağlığı ve Güvenliğini Konu Alan Doktora Tezlerinin Üniversitelere Göre Dağılımı

İş Sağlığı ve güvenliği üzerine yapılan doktora tezlerinin üniversitelere göre dağılımı Şekil 2’de gösterilmiştir.

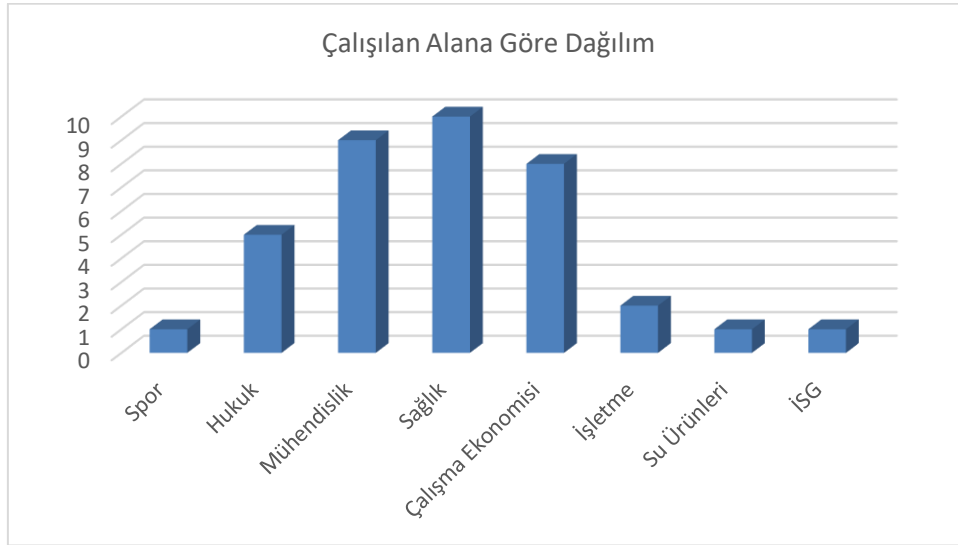

Şekil 2: Tezlerin Üniversitelere Göre Dağılımı

İş sağlığı ve güvenliği üzerine yapılan doktora tezlerinin üniversitelere göre dağılımı incelendiğinde İstanbul Üniversitesi (f=8) ve Gazi Üniversitesi’nin (f=6) diğer üniversitelere göre daha fazla tez tamamladığı görülmektedir. Bu üniversiteleri sırasıyla Ankara Üniversitesi (f=3), Yıldız Teknik Üniversitesi (f=3) ve diğer üniversiteler takip etmektedir.

3.3. İş Sağlığı ve Güvenliğini Konu Alan Doktora Tezlerinin Çalışılan Alanlara Göre Dağılımı

İş sağlığı ve güvenliği üzerine yapılan doktora tezlerinin çalışılan alanlara göre dağılımı Şekil 3'te gösterilmiştir.

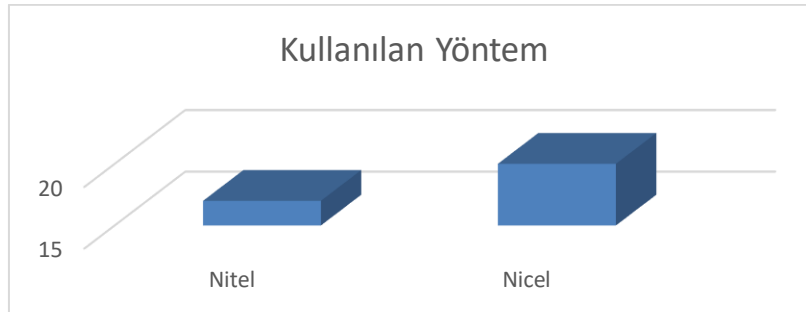

Şekil 3: Tezlerin Çalışılan Alana Göre Dağılımı

İş sağlığı ve güvenliği üzerine yapılan doktora tezlerinin çalışılan alana göre dağılımı incelendiğinde Sağlık (f=10), Mühendislik (f=9) ve Çalışma Ekonomisi (f=8) alanlarında daha fazla tez hazırlandığı görülmektedir.

3.4. İş Sağlığı ve Güvenliğini Konu Alan Doktora Tezlerinin Kullanılan Yöntemlere Göre Dağılımı

İş sağlığı ve güvenliği üzerine yapılan doktora tezlerinin kullanılan yöntemlere göre dağılımı Şekil 4'te gösterilmiştir.

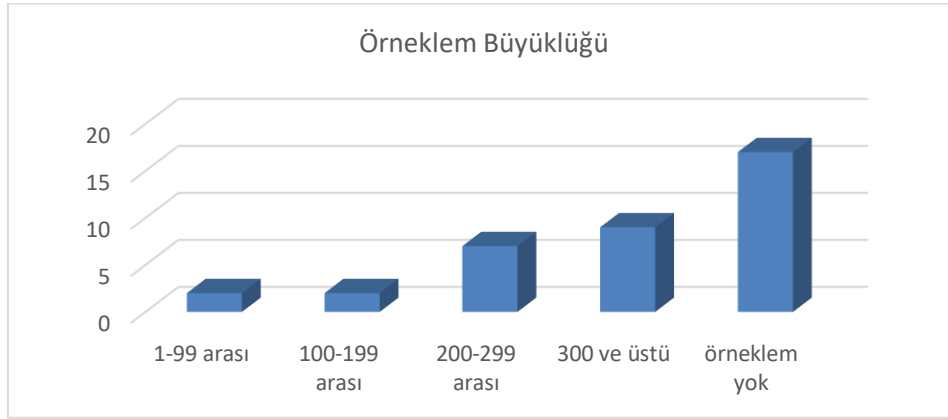

Şekil 4: Tezlerde Kullanılan Yöntemler

Şekil 4'teki verilere göre yapılan tezlerde yöntem olarak 21 çalışmada nicel yöntemler kullanılmıştır. Nitel yöntem kullanılan tez sayısı ise 16'dır. Nicel ve nitel veri toplama yöntemlerinin bir arada kullanıldığı karma araştırmalarına ise rastlanmamıştır.

3.5. İş Sağlığı ve Güvenliğini Konu Alan Doktora Tezlerinin Örneklem Büyüklüklerine Göre Dağılımı

İş sağlığı ve güvenliği üzerine yapılan doktora tezlerinin örneklem büyüklüklerine göre dağılımı Şekil 5'te gösterilmiştir.

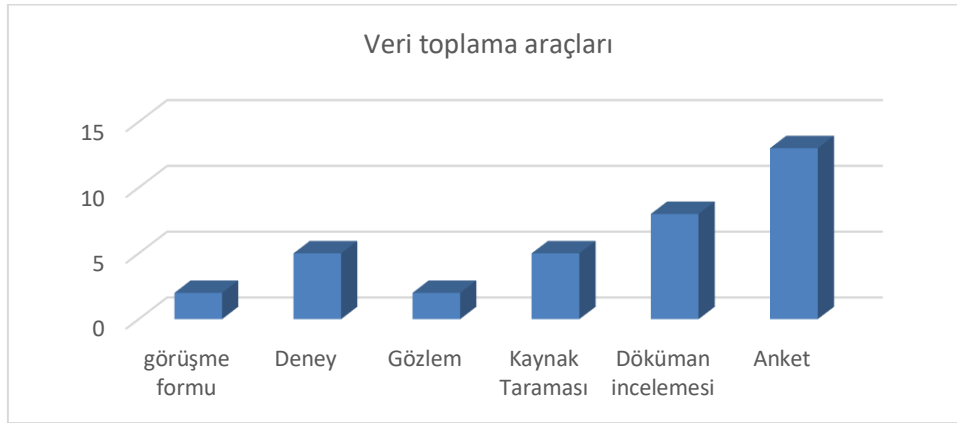

Şekil 5: Örneklem Büyüklükleri

Yapılan 17 tez için herhangi bir örneklem kullanılmamıştır. Örneklem kullanılan tezlerde ise en çok 300 ve üstü kişi üzerinde çalışılmıştır. Daha düşük sayıdaki örneklem grupları için ise çalışılan tez sayısı giderek azalma göstermiştir. Başka bir ifade ile büyük ölçekli gruplarla çalışmalar yapılmıştır.

3.6. İş Sağlığı ve Güvenliğini Konu Alan Doktora Tezlerinin Kullanılan Veri Toplama Araçlarına Göre Dağılımı

İş sağlığı ve güvenliği üzerine yapılan doktora tezlerinin kullanılan veri toplama araçlarına göre dağılımı Şekil 6'da gösterilmiştir.

Şekil 6: Veri Toplama Araçları

Şekil 6'ya göre hazırlanan tezlerde en çok veri toplama aracı olarak 13 tez ile anket kullanılmıştır. Doküman incelemesi, kaynak taraması ve deney yapılarak verilerin toplandığı çalışmalarında olduğu görülmüştür. En az kullanılan veri toplama aracının gözlem olduğu tespit edilmiştir.

4. SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu araştırma 2004-2021 yılları arasında YÖK tez tarama sayfasında yayınlanan, dili Türkçe, erişimine izin verilmiş, iş sağlığı ve güvenliği alanında yapılan doktora tezlerini içerik analizi yöntemi kullanılarak yıl, üniversite, çalışılan alan, araştırma yaklaşımları, örneklem büyüklüğü ve veri toplama araçları gibi çeşitli açılardan inceleme amacı ile yapılmıştır.

2004-2021 yılları arasında iş sağlığı ve güvenliği alanında yapılan doktora tezleri incelendiğinde, en çok tezin 2019 yılında yapıldığı, tez yapılan üniversite sonuçlarında ise İstanbul Üniversitesi ve Gazi Üniversitesinde yapılan tez sayısının diğer üniversitelerde yapılan doktora tez sayısından fazla olduğu görülmektedir.

2004-2021 yılları arasında iş sağlığı ve güvenliği alanında yapılan doktora tezleri çalışılan alan bakımından incelendiğinde, sırasıyla en çok sağlık, mühendislik ve çalışma ekonomisi alanlarında tez hazırlandığı görülmektedir. Araştırma yöntemi bakımından, doktora tezlerinde en çok nicel yöntemin tercih edildiği ve karma yöntemin kullanılmadığı ortaya çıkmıştır. İncelenen doktora tezlerinde en çok kullanılan veri toplama araçlarının anket, doküman incelemesi ve kaynak taraması olduğu ortaya çıkmıştır. Örneklem kullanılmayan çalışmaların çoğunlukta olduğu, örneklem kullanılan tezlerde ise örneklem büyüklüğü 300 ve üstü olan tezlerin diğer tezler göre daha fazla olduğu görülmüştür.

Bu çalışmanın, iş sağlığı ve güvenliği alandaki eksiklik ve ihtiyaçların belirlenerek ileriki çalışmalarda neler yapılması gerektiğine ilişkin yön belirlemesi açısından katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Konuyla ilgili makaleler ve bildirimleri farklı yöntemlerle değerlendirilerek ayrıntılı analizler yapılabilir.

KAYNAKLAR

- Benjamin, O. (2008). *Fundamental principles of occupational health and safety*. International Labor Office, second edition, England.
- Güngör, Ö., Gökkaya, Ö. & Demir, B. (2018). Kocaeli Üniversitesi İktisadi İşletme Çalışanlarının İş Sağlığı ve Güvenliği Uygulamalarına Yönelik Görüşlerinin İncelenmesi. *Journal of Social and Humanities Sciences Research (JSHSR)*, 5(31), 4769-4775.
- Güngör, Ö., Gökkaya, Ö., Bozkurt, S. & Demir, B. (2017). Türkiye’de İş Sağlığı ve Güvenliği Yönünden Kamu ve Özel Sektör Çalışanlarının Beklentilerinin Karşılaştırması. *TURAN-SAM*, 9(36), 625-629.
- Güngör, Ö., Cesur, Z., Demir, B. & Gökkaya, Ö. (2017). İş Güvenliği Kültürünün Oluşturulmasında Eğitimin Önemi. 2. *International Symposium on Social Sciences*. Alanya.
- Güngör, Ö., Bozkurt, S., Demir, B., Gökkaya, Ö. & Memiş, S. (2017). İş Sağlığı ve Güvenliğinde İletişimin Önemi. *International Conference On Quality in Higher Education*. Sakarya,
- Karakütük, K. (2002), *Öğretim üyesi ve bilim insanı yetiştirme-lisansüstü öğretimin planlanması*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Ulutaşdemir, N., Tuna, H. & Ertürk, İ. (2019). İş sağlığı ve güvenliği alanında Türkiye’de yapılan lisansüstü tez çalışmalarının incelenmesi. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, 10(1), 32-41.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (8.Baskı.). Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Yükseköğretim Kanunu. (1981, 11 Kasım). Resmi Gazete (Sayı: 17506). Erişim adresi: <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2547.pdf>